

..... Σ Η Μ Α .....

10.- "Πεντακούς ἀντίλαλοι". Λαογραφική ἐκπομπή του σταθμοῦ μας, που γράφει καὶ ἐπιμελεῖται ὁ συνεργάτης μας Στάθης Μύστατιάς Ντ. Λύρα παίζει ὁ ζένος.
Μουσική ἐπιμέλεια 'Ηρακλῆ Κοκοζίδη.

..... τέ σῆμα σβήνει .....

Θέ πραγματοποιήσωμε οήμερα, ὅγαπητοι ἀιροαταί, μιά ύπόσχεση, που δώσαμε οέ περασμένη μας ἐκπομπή. Θά σᾶς μιλήσωμε γιά τή Θρυλική Μαρία, τή Λιβερτισια. Τέν Θρῦλο αύτέ φείσωσε ή Παράδοση, κατάγραψηκε δέ ἀπό τούς ιστορικούς καὶ λογίους, τῆς Θραπεζούντας καὶ τῶν Μοναστηριῶν τῆς ἐνδοχώρας, δοῦ δέκατούννατου αἰώνα.

Οι γυναῖκες τῆς Λιβεράς -ὅπως σημειώσαμε καὶ σέ περασμένες μας ἐκπομπές - ἦταν οι πιό γλυκύλαλες τραγουδίστριες, πρό παντός στό γνωστό μακρόσυρτο οικοπό τῆς Ιατσούνας.

..... Λ Υ Ρ Α .....

Τοῦ διαβάτη ή φυχή, που εἶχε τήν τύχη νά περάση ἀπό τήν περιφέρεια Λιβεράς καὶ ἄκουε τό οικοπό αύτό, γέμιζε ἀπό μιά ἀπέραντη εύτυχία. "Ενοιωθε, πάς έτη μέσο στόν Παράδεισο, κι' ἄς βρισκόταν πάνω στή γῆ.

Νά σάν ἔσᾶς φηλά ραχιά, πάντα χλωροφοράτεν,
διαβαίνε χρόνια καὶ ιαρύς, καμμίαν ηί γεράτεν.

..... ΛΥΡΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ .....

Πῶς μπορεῖς, νά μή μαγευτῆς μ' ἔνα τέτοιο τραγούδι; Αύτή, λοιπόν, ή άλλαντη μελωδία, πού.....

..... ή λύρα συνεχίζει μέ ύπόκρουση .....

"Εβγαίνε μέσα ἀπό τήν παραπονεμένη φυχή τῶν σιλαβωμένων Ρωμιῶν καὶ πού θύμιζε παλιές ἀναμνήσεις ἀπό τή λεύτερη ζωή, ἦταν καὶ ή ολιμπένη παρηγοριά στό πέρασμα τῶν χαλεπῶν ιατρῶν τῆς Τούρκικης σιλαβιᾶς.

..... ή λύρα σταματᾶ.....

Τέ έτος 1570, ἐκστρατεύει ὁ Σουλτάνος Δελίμ ο Β' μέ κατεύθυνση τή Βαγδάτη. Η ἐκστρατεία του θά γίνη μέσω Θραπεζούντας. Περνώντας λοιπόν ἀπό τή Λιβερά, σταματᾶ ιουντά στήν ιρήνη του Αγίου Κωνσταντίνου. Παρέκει μιά πανέμορφη ιιρετέτισσα βόσκει τά πρόβατά της, μά καὶ σκορπάει στήν ἀτμόσφαιρα τούς θλόγλυκους ἵχους τοῦ παραπονετικοῦ τραγουδέιοῦ.

..... Λ Y P A .....

‘Ο Σουλτάνος μαγεύειται ἀπό τή μελωδία. Μένει ἀκίνητος -καβάλα στό
ἄλογό του - κι ἔπειτα παραγγέλει, νά τοῦ φέρη ή τσοπάνισσα αὐτή ιρύο
νέρο ἀπό τή βρύση, δίνοντάς της οαλ τέ χρυσό κύπελλό του.

..... ή λύρα οιμιατᾶ .....

Πρέσυμη ή Λιβερίτισσα τσοπάνισσα, τοῦ προσφέρει τό νερό. Συμβαί-
νει τριώς οατι τό παράξενο. ‘Ο Σουλτάνος εἶδε τό δάχτυλο τῆς ιόρης βου-
τηγμένο μέσα στό νερό. Ήξεργίζεται, τῆς λέει, νά τό ρίξη οαλ νά τοῦ φέρ-
ρη ἄλλο.

‘Η τσοπάνισσα μέ τήν ἴδια προσυμία, τοῦ φέρνει τό δεύτερο ποτήρι.
Τή φορά αὐτή ρίχνει μέσα στό νερό θρύμματα ἀπό ξερά φύλλα. Καί πάλι
ὁ Σουλτάνος διατάζει, νά πό ρίξη οι' αύτρο.

‘Η τσοπάνισσα, στήν τρίτη δόση, ἀπλώνει τό ποτήρι μέ κατακάθαρο
νερό. ‘Ο Σουλτάνος, ἀφοῦ δρόσισε τή διφασμένη φυχή του, ρώτησε τήν τσο-
πάνισσας: -Γιατί τήν πρώτη φορά ἔβαλες τό δάχτυλό της οαλ τή δεύτερη
φορά θρύμματα ἀπό φύλλα μέσ' στό ποτήρι; Καί ή Λιβερίτισσα ιόρη ἀπο-
ιρίζει: - “Ησουνα ίδρωμένος, Αφέντη.” Ήπρεπε νά καθυστερήσε, για νά
ξετρέψης οι' ἔπειτα νά σοῦ δώσωνά πιῆς τό ιρύο αὐτό νερό. Γιά οαλό
σου τό ἔκανας, μή πάθης τίποτε.

Συγκινημένος ὁ Σουλτάνος, ζητάει νά τήν πάρη γυναίκα του. ‘Ο πατέ-
ρας της - Ιερέας τῆς Λιβεράς - συγκατατίθεται. ‘Η συγκατάθεσή του ήταν
ἀβίαστη; Ποιός ξέρει, ποιά σκέψη ὠδήγησε τόν ιερέα στήν ἀπόφασή του ἐ-
κείνη; Ήπερετ νά φανταστῇ οανείς ἀντίσταση Ρωμιῶν, σέ ἀπλή ἔπιθυμία
Ιερίου Σουλτάνου;

“Ετοιχοπόν, ἔξελίχτηκαν τά πράγματα οαλ ή θρυλική τσοπάνισσα τῆς
Λιβεράς, ή Μαρία, γίνεται γυναίκα τοῦ Σουλτάνου Σελίμ τοῦ Β', πού τήν
δινομάζει Γιιούλ -Μιαχάρ', ρόσο τῆς. ”Ανοιξης.

..... ΛΥΡΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ .....

‘Η Μαρία Γιιούλ-Μιαχάρ γεννάει στήν Κωνσταντινούπολη τόν Μουράτ
τόν Γ'. ‘Αποκτᾶ ρέ τόν οατρό ἀρητή ἔπιφροή, πού τήν χρησιμοποιεῖ σέ
ὄφελος τῶν Ρωμιῶν, οι διόποτε πατέρους πολλά δικαιώματα. Μέ τήν ἐνέργει-
ά της, ή Μαρία, ὀνεβάζει ὡς οαλ στό ἀξιωμα τοῦ Βεζύρη, “Ελληνα.

"Όλα έμως αύτά προηλούν τήν άγανάκτηση τῶν Τούρκων καί πρό παντός τῶν Θύλεμάδων, τῶν ἀνωτέρων Μισθισθανῶν ιερωμένων δηλαδή." Ο Σουλτάνος Σελήνι ἀναγκάζεται, νά τήν στείλη στήν Θραπεζούντα μαζί μέ τό πατέρ τους, τὸν Μουράτ τὸν Γ'.

Στήν Θραπεζούντα, ἡ Μαρία Γκιούλ - Μπαχάρ, προστατεύει τό Χριστιανικό λαό, κάνει πολλά ἀγαθοεργήματα. Τούς συμπατριᾶτες της, Αιβεριώτας, προστατεύει ίδιαίτερα. Τούς ἀπαλλάσσει ἀπό τήν ιαταβολή φόρων. Τούς περιφέζει μόνον στήν ἐπήσια ιαταβολή τῶν 90 διάδειν ἀγνοεῖ βουτύρου γιά τό Σουλτανικό μαγειρεῦ. Τοῦτο συνεχίζεται ἕως τὸν 20ο αἰώνα.

"Όταν πέθανε ἡ Γκιούλ - Μπαχάρ, οἱ Τούρκοι τήν ἔσαφαν σέ μεγαλοπρεπές μαυσωλεῦ. Συζύγιον αύτό ὃς τελευταῖα στήν εἶσοδο, Ιμαρετίου, πού έρευνηε γιά τή μνήμη της.

"Ο Μουράτ ὁ Γ', ἔμεινε στήν Θραπεζούντα γιά πολύ ηαιρό. Καί πῆρε ἀντροφή μᾶλλον Ἑλληνική. Συνέχισε τό ἔργο τῆς μητέρας του καί εὐεργέτησε πολύ τόν τόπο, ίδιαίτερα τή Μονή Σουμελᾶ, πού τήν ἐπισκεύασε καί τῆς δώρησε πολλά ἀφιερώματα.

Αύτή ήταν ἡ Μαρία ἡ Αιβερίτισσα, ἡ ἐπονομαζομένη Γκιούλ - Μπαχάρ καί αύτό ήταν τό ἔργο της, σέ πολύ σύντομες γραμμές.

Εἶναι διάληξεια, πώς σέ πολλές περιπτώσεις, ὁ Χριστιανικός λαός προστατεύτηκε ἀπό ιρατικούς Τουρκικούς παράγοντας, πού ἡ θέση τους στό Οθωμανικό κράτος, ήταν μᾶλλον τυπική. Τό Ἑλληνικό Γένος εἶναι εύγνωμον, πρός τίς εύγενικές αύτές μορφές, πού ἔπαιζαν μέ τή ζωή τους, γιά νά προσφέρουν λίγη ἀνακούφιση στόν ιατατρεγμένο καί μαρτυρικό λαό μας. Καί οἱ ἄνθρωποι αύτοι ήσαν πολλοί καί τέτε, μά καί τώρα, Εἶναι οἱ Κρυπτοχριστιανοί, οἱ πιστοί αύτοι, Ἑλληνικοί εὐεργέτες.

..... ΛΥΡΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ .....

"Εἴδη κλείνει ἡ έκπομπή μας καί μαζί μιά σειρά ἀπό 15 έκπομπές, στίς οποῖες σᾶς μιλήσαμε γιά τήν περιοχή Ματσούνας, παρουσιάζοντάς σας θρύλους, ξειρά καί τραγούδια της. Μέ τήν παρουσίαση τῶν τραγουδῶν τῆς Ματσούνας, θιαπιστώσαμε γιά μιά ἀκόμη φορά τήν ζεχωριστή μελωδία καί τήν Ἑλληνική γνησιότητα, πού ἔχουν σάν σκοπός καί σάν στίχοι. Ιδιαίτερα, στόν τομέα τῆς βουκολικῆς ζωῆς, ἡ Ματσούνα τα ρουσιάζει λαϊκή μουσική καί ποιητική

παράδεση λαμπρότατη.

Πρέν έμως οᾶς ἀποχαιτετήσωμε, φίλοι ἀκροαταί, ἐπιτρέψτε μας, νά εύχα-
ριστήσωμε λέιταίτερα τούς ἀγαπητούς μας φίλους ἀπό τά Ἀλωνάμια, ιανώς
καί ἐκείνους ἀπό τήν Ποντονώμη να τό δρέπανο τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πού
μᾶς φιλοξένησαν μέ ἀγάπη, τό περασμένο ιαλιναίρι, δινοντάς μας καί πολύ-
τιμα λαογραφικά στοιχεῖα για τήν περιοχή Ματσούνας.

Αλλά τά στοιχεῖα αύτά, πού πήραμε, δέν εξαντλήθησαν. Θά μᾶς δοῦῃ
κι ὄλλη εύκαιρια, για νά σᾶς τά παρουσιάσωμε.

..... Σ Η Μ Α .....

Στήν ἔρχομενη ἐκπομπή μας, θά σᾶς παρουσιάσωμε ἔνα Χριστουγε-
νιάτικο να τί πρωτοχρονιάτικο πρόγραμμα.

Μετεδόση ή λαογραφική ἐκπομπή τοῦ σταθμοῦ μας : " Ποντιακοί
ἀντίλαλοι ", πού γράψει ναί ἐπιμελεῖται ὁ συνεργάτης μᾶς Στάθης Εύστα-
τιάδης. Λύρα ἔπαιξε ὁ Τίτος. Μουσική ἐπιμέλεια 'Ηρακλῆ Κοιοζένη.

Κοντά σᾶς ναί πάλι τήν ἔρχομενη Τρίτη, αύτή τήν ὥρα.

..... τό σῆμα σβήνει .....